

VÄLKOMMEN SOM MEDLEM I
HEMBYGDSFÖRENINGEN
DEN BEHÖVER DITT STÖD!

Pris 13:- + oms.

JOHANSSON & SVENSON, NYBRÖ

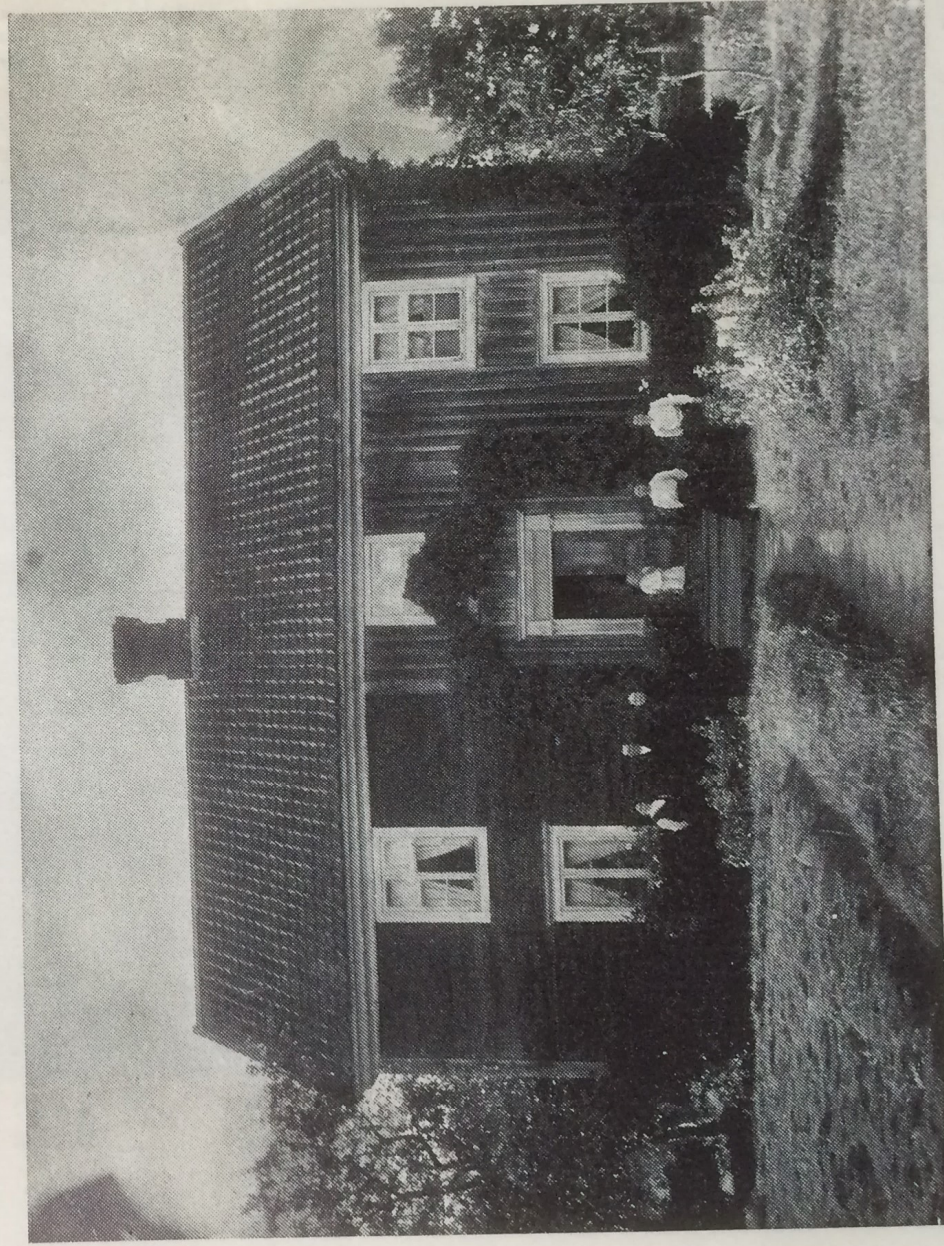
Älgshults- Krönika

Utgiven av
Älgshults sockens Hembygdsförening
1967

EN EMIGRANTFAMILJ

De senaste åren har det talats och skrivits mycket om den svenska emigrationen till USA i slutet av förra och början av detta seklet. Jag har då ofta tänkt på mina morförfäldrar, Wendla och Alfred Petersson i Kulltorp. Av deras 13 barn vistades samtidigt 10 i Amerika. Det var åren 1911–1913 och 1915–1921. Mormor föddes den 7 april 1851 i Silverkemåla och morfar den 16 nov. 1837 i Kulltorp. Han var änklings och hade en dotter, Amanda. Hon var född den 22 mars 1863. De gifte sig på mormors 18-årsdag 1869. Barnen kom sedan i tät följd. Fritjof föddes den 25 juni 1870, Elfrida 26 sept. 1872, Emmy 15 sept. 1874, Arthur 6 dec.

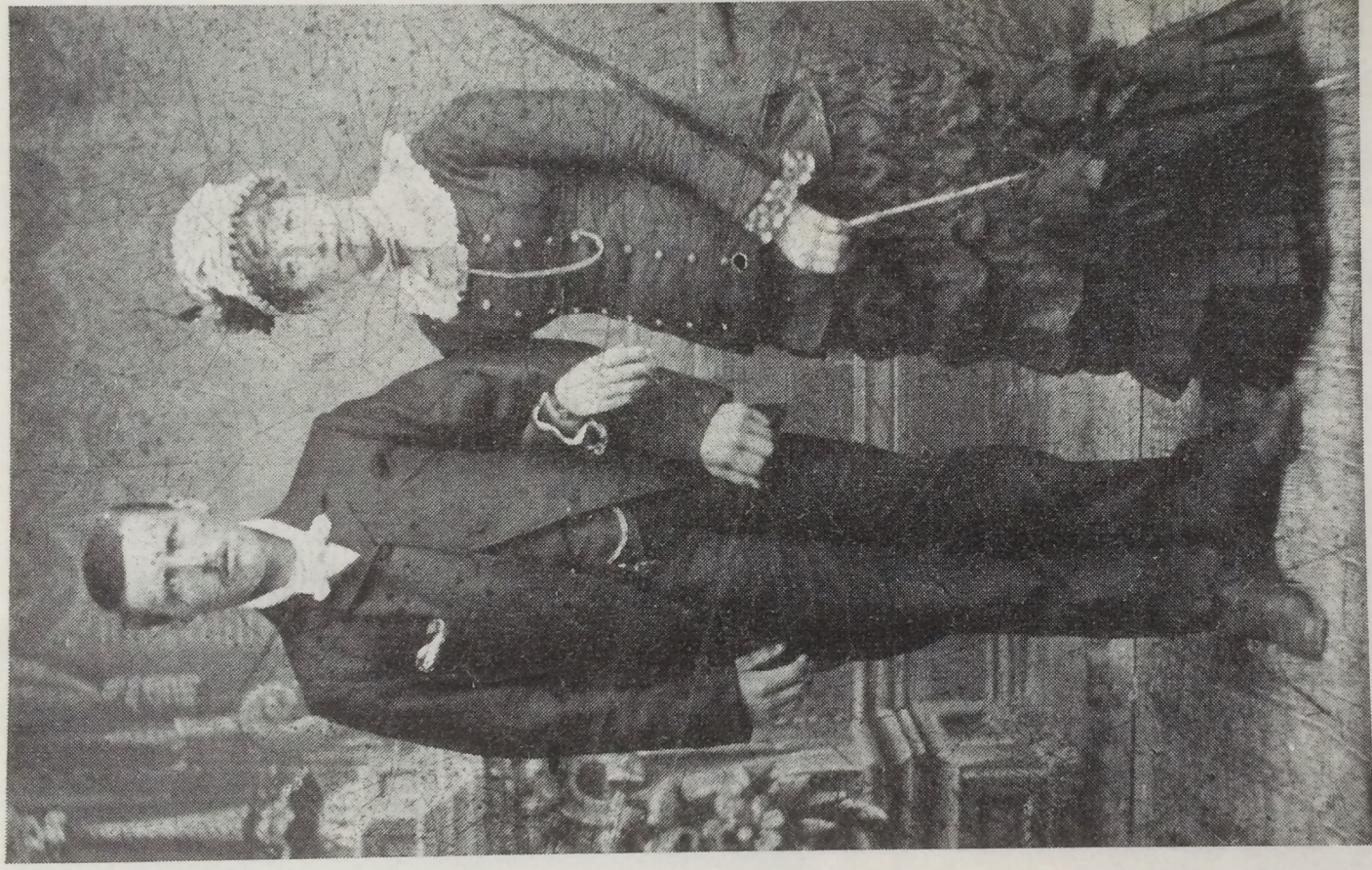

Kulltorp 1909.

1876, Hanna 18 okt. 1878, Carl-August 19 dec. 1880, Anni 12 febr. 1883, Hulda och Elisabeth 18 aug. 1884, Gunnar 1 mars 1887, Elving 21 sept. 1889 och Ellen (min mor) 18 aug. 1893. Tre av döttrarna hade alltså samma födelsedag.

Att arbetsbördan blev stor inte minst för modern i dessa barnrika familjer, förstår man lätt. Man fick klara sig utan några som helst bekvämligheter, och allt från kläder till mat gjordes i hemmet, men i gengäld blev sammanhållningen i familjerna mycket god. Det var inte alltid glädje och medgång. Många föräldrar förlorade sina barn i smittosamma sjukdomar, såsom difteri och nervfeber. Lyckligt nog skonades Kulltorp, men ett svårt slag var det för familjen, när barnen var små och två boningshus brann ned till grunden. Första gången, troligen 1889, berättas det, att huset brann ned på natten. Anni, som var sex år, hade liksom de övriga barnen räddats ut, trodde man, men när Fritjof gick in i den brinnande byggnaden för att göra ett sista försök att rädda något, fick han se Anni ligga i sin säng. Hon hade varit trött och gått tillbaka in och lagt sig. Han blev förskräckt och skrek till. "Ligger du här, huset brinner ju"! Anni sprang upp och fick tag i några kläder, som låg på ett rundbord och sprang ut, men inte några av kläderna visade sig senare vara hennes. Just som de kommit ut, störtade taket in.

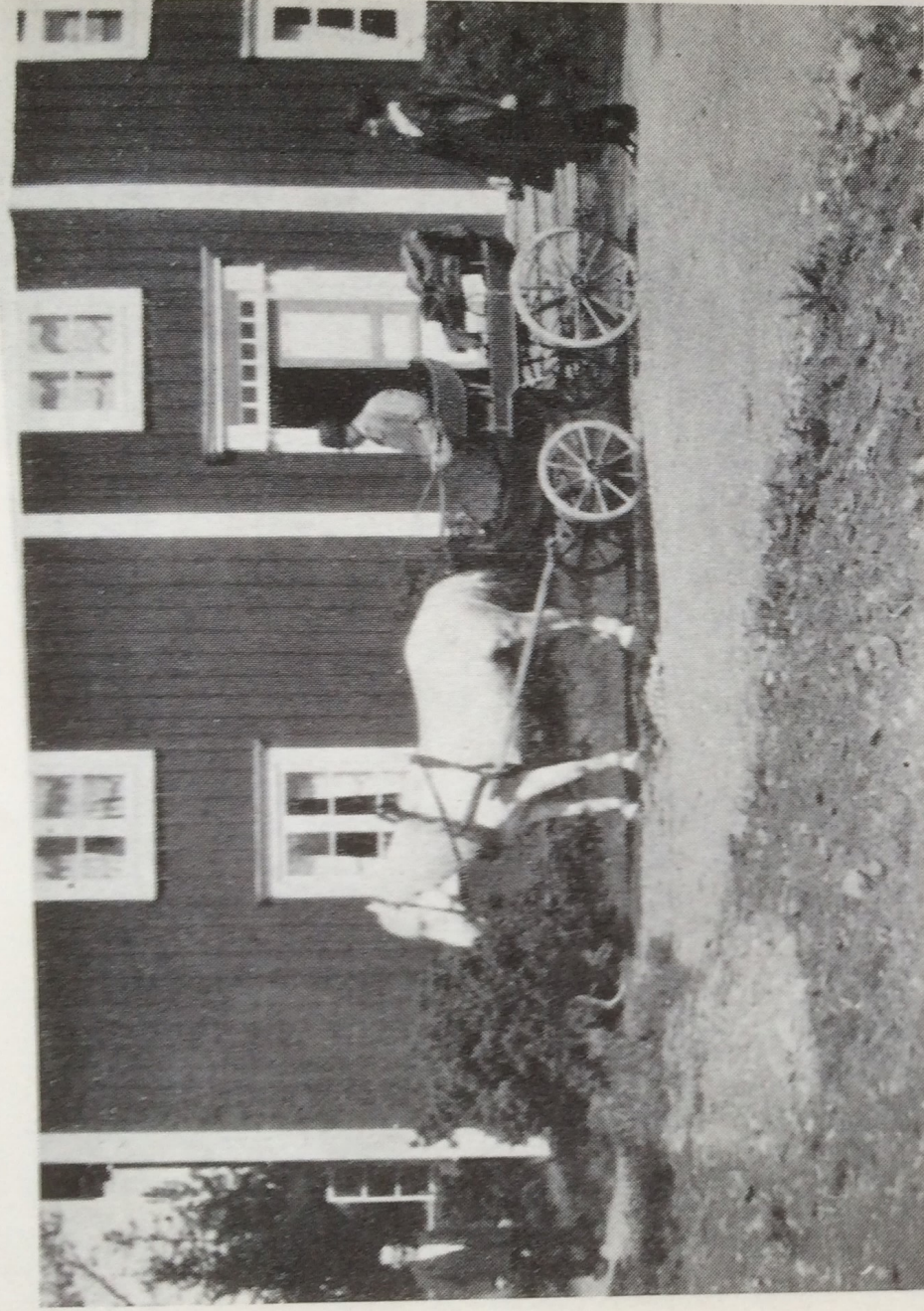
Huset byggdes åter upp på samma grund, och någon gång under eftervintern eller våren 1893 kunde familjen flytta in. När de bott i det nya huset en vecka, bakade mormor bröd i stora ugnen för första gången. Detta var troligen en lördag. På söndagen var mormor och morfar i kyrkan. Medan de var borta, brann även det nybyggda huset ned. En kvinna som hette Anna-Maria hushållade åt Carl-Petter, en äldre bror till morfar, och bodde i undantagsstugan. Hon sprang och mötte mormor och morfar ute vid stora vägen vid vägskälet till Kulltorp, där de kom med hästskjuts från kyrkan, och hon berättade den sorgliga nyheten. Morfar blev så ledsen, att han grät. Arthur och Elfrida lyckades rädda morfars byrå, men en flaska med bläck som förvarades i byrån gick sönder och satte märken, som ännu finns kvar. Huset var försäkrat, men försäkringsbolaget gick i konkurs och betalade inte ut några pengar. Någon ny byggnad uppfördes inte, utan familjen flyttade in

Amanda och Peter efter ankomsten till Amerika.

i undantagsstugan, som var en stor tvåvåningsbyggnad. Inom parentes kan nämnas att också denna byggnad brann ned år 1941. Den låg strax bakom den nuvarande.

Det första av barnen, som reste till Amerika, var Amanda som 1882 emigrerade med sin fästman Peter Jonsson, född 1862, och dennes familj. Hon gifte sig i USA i juni 1882. Sedan reste i tur

Kulltorp. Körsvan är Gunnar. Bredvid skjutsen Emmy. Morfar skymtar till vänster.

och ordning Fritjof den 13 april 1890, Elfrida 1 juni 1893, Arthur 11 juni 1900, Emmy, Carl-August, Elisabeth och Hulda 8 april 1902, Ellen 31 aug. 1910 och Elving 25 mars 1911. Av barnen återsåg fadern två och modern ett. Då Emmy var hemma på besök 1909–1910 och 1913–1915, levde båda föräldrarna, medan modern var död då Emmy och Ellen återvände i okt. 1921. Tre av barnen stannade i Sverige. Hanna och Gunnar blev kvar i hemmet och hjälpte föräldrarna, medan Anni gifte sig ganska ung. Åren 1906 och 1907 funderade mormor och morfar på att sälja Kulltorp och emigrera med de kvarvarande barnen. Men det var för svårt att vid så hög ålder bestämma sig för den stora förändring detta skulle innebära.

Det är intressant att följa USA-resorna från brev och anteckningar. Tre olika färdvägar användes: över Göteborg, över Malmö eller över Bergen. Elfrida reste 1893 över Malmö, men 1902 då Emmy, Carl-August, Elisabeth och Hulda reste, var färdvägen över Göteborg. Morfar körde dem med hästskjuts till Högsby, varifrån de fortsatte med tåg till Göteborg. Från Göteborg kom de med

båt till Hull och därifrån med tåg till Liverpool. I Liverpool fick 200 amerikaresenärer stanna kvar en hel vecka tills nästa fartyg, som var mycket sämre, avgick. Det var 200 för många som fick komma med över Nordsjön, så de hade inte plats på amerikabåten. Carl-August fick följa med på den ämnade båten, medan Emmy, Elisabeth och Hulda fick finna sig i att vänta en vecka i Liverpool.

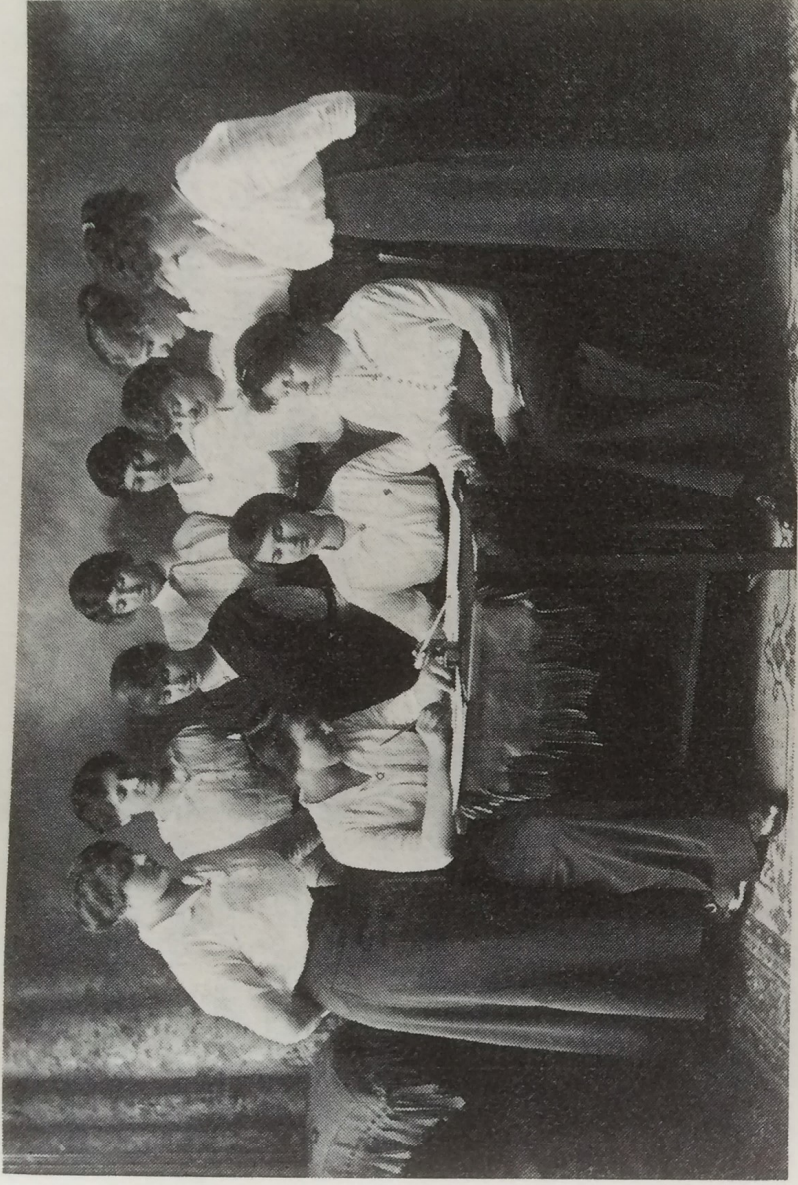
Den 4 maj 1902, då syskonen anlänt till Amerika, skrev Emmy till hemmet. "Jag kan nu omtala att vi verkligen befinner oss i Duluth efter en lång och besvärlig resa. Vi hade svårt väder på sjön, Elisabeth och Hulda var sjuka så dom låg hela tiden, de kunde inte äta något förrän sista dagen. Jag var inte sjuk mer än de två första dagarna, sedan var jag frisk så jag kunde vara uppe. På söndagen hade vi förfärligt väder, det stormade så att vågor höga som fartyget kom och slog över däck. Men Herren som hjälper i all fara har fört oss lyckligt över de mörka djupen... Vi kom till New York i torsdagsnatt kl. 12, men fick sedan inte gå iland förrän kl. 10 på f.m. Sedan skulle vi visa våra biljetter och synas av doktor, och de skulle veta hur många pengar vi hade. Vi fick inte resa därifrån förrän kl. 7 på kvällen... Ja, Ni kan tänka det blev glädje när vi träffades. Arthur var vid stationen och mötte oss, vi kom i går kväll vid 7-tiden. Sedan gick vi till Elfrida, hon stod i köket när vi kom in. Hon hade inte tänt lampan, så hon såg inte vem det var som kom. Hon är sig lik, så man kan gott känna igen henne, men Fritjof kände jag knappast igen. Hulda och Elisabeth kände inte igen varken Fritjof eller Elfrida. Amanda har vi inte sett ännu... Mina tankar flyger ofta hän till det kära hemmet och den bittra avskedsstunden och då är det omöjligt att avhålla sig från gråt. Jag kan inte låta bli att tänka på vår goda moder som ska behöva skiljas från oss. Jag gör mig samvete över att vi lämna henne när hon gjort allt för oss. Medan vi var små torkade hon våra tårar och tröstade oss då vi var bedrövade, och nu följer hon oss med sina böner, då hon inte längre kan vara personligen hos oss. Må vi icke förgäta att tacka Gud för att vi har haft ett gott hem och goda föräldrar, det skall hjälpa oss i frestelsens stunder."

Från resan 1910 då Emmy och Ellen reste skrev Emmy i dagboken: "Göteborg fred. den 2 sept. Avresa vi härifrån kl. 10 på

kvällen. Nordsjön lörd. den 3 sept. Har sovit gott i natt men be-
gynner nu alla att bli sjuka. Hull sönd. den 4 sept. Vi äro nu,
Herren vare pris, över Nordsjön. Det har varit en förfärlig storm
hela natten och till kl. 2 i dag, så vi var alla mycket sjuka. Kom
till Hull kl. 16, värsta stormen på 6 år, sov 8 i varje hytt. Månd.
den 5 sept. Avreste från Hull kl. $1\frac{1}{2}$ 10, ankommo London $1\frac{1}{2}$ 3.
Där var kaffe färdigt för oss. Vi fick gå av tåget och dricka kaffe
och äta smörgåsar. London är en så stor stad att det kan inte be-
skrivas. Den måste ses för att få en föreställning om hur det är.
Southampton kl. 6. Här är vi nu och skall stanna till onsdag kl. 11.
Tisd. den 6 sept. Idag har doktorn varit här och examinerat våra
ögon. Onsd. den 7 sept. Idag var vi uppe kl. 5, hade frukost $1\frac{1}{2}$ 7,

Ellen och en annan svensk flicka nationalklädda vid en fest.

En studiecirkel, för vilken Ellen (i mitten) var ledare.

Lämnade hotellet $1\frac{1}{2}$ 8 och reste till båten. Den lämnade England kl. 11 och nu är den ett gott stycke ute på Atlanten. Det är solsken och fint väder och vi är alla friska och glada. 'Ja, i Jesu dyra namn, ut på böljans rymd vi sväva, Gud Din godhet oss ledsaga, att vi nå en önskad hamn'. Ja, Herre, i Dina händer överlämna vi oss, betäck oss Du med Dina vingars skugga." Så långt dagboken.

Ellen skrev till hemmet månd. den 19 sept. Hon berättade då, att de åkte över Atlanten med Adriatic. Den hade 900 passagerare på 3:e klass, 1000 på 1:a och 2:a klass ihop samt en besättning på 680 man. De landsteg i New York torsd. den 15 sept. på morgonen, åt frukost på båten $1\frac{1}{2}$ 7 och var resfärdiga kl. 3. Tåget avgick från New York vid 8-9-tiden på kvällen och kom till Chicago på lördagsmorgonen kl. 9. De väntade där till $1\frac{1}{2}$ 7 på kvällen. Åkte sedan tåg hela natten och kom till St. Paul vid $9-1\frac{1}{2}$ 10-tiden sönd. den 18 sept.

Om Elvings resa kan man läsa i brev från honom, daterat den 13 april 1911. Han ankom Malmö sönd. den 26 mars, strax efter kl. 8 på kvällen. Åkte över till Köpenhamn kl. $10-1\frac{1}{2}$ 12 på kvällen.

Stannade i Köpenhamn till tisdagsmorgonen kl. 8. Åkte genom Danmark till Esbjerg. Gick på båten till Parkestan vid 5-tiden. Anlände dit kl. 5 på onsdagskvällen. Åkte från Parkestan $1\frac{1}{2}$ 8 över England. Ankom Liverpool vid 5-6-tiden på torsdagsmorgonen. Stannade i Liverpool till lördagsmorgonen, den 1 april. Gick ombord på Amerika-båten, som avgick vid 9-tiden på kvällen. Anlände New York sönd. den 9 april på morgonen. Fick inte gå iland förrän på måndagsmorgonen. Gick då på en färja till landstigningsplatsen. Gick igenom läkarkontroll samt visade landstigningspengarna. Vän-tade sedan i en stor sal till aftonen. Gick då på en färja som förde dem till stationen. Åkte från New York vid 9-tiden på måndagskvällen. Anlände Chicago den 12 april vid 5-tiden på onsdagsmorgonen. Lämnade Chicago vid 9-tiden. Åkte hela dagen till nästan mitt i natten, då han var framme i St. Paul.

Emmy var i USA tre gånger: 1902-1909, 1910-1913 och 1915-1921. Vid sin 3:e resa 1915 åkte hon den 27 maj med en norsk båt ifrån Bergen. Hon kom till New York den 4 juni. Sjöresan tog enligt anteckningar 204 timmar och tågresorna Målerås-Bergen, New York-Duluth 93 timmar, alltsammans 297 timmar. Vid ankomsten till New York den 4 juni står det att läsa i dagboken. "Anlände till New York $1\frac{1}{2}$ 11 f.m. Får inte gå iland förrän i morgon, emedan det blir för sent att gå genom Castle Garden. Gud vare tack och lov som utan olycka fört oss över det vida hav in i önskad hamn. Honom tillkommer ära för allt gott han emot oss gör. Mig synes som om himmelens stjärnor lyst ned på oss, så att vi lyckligt undgått alla de faror vi farit förbi".

Vi förstår, hur svårt det måste vara för föräldrarna att förlora det ena barnet efter det andra. Då Elving, som reste sist av systemen, tänkte fara, ville han inte såra sina föräldrar genom att tala om det för långt i förväg. Han hade sett så många tårar fällas vid tidigare avsked. Mormor berättar om detta i ett brev till Emmy den 21 april 1911. "En söndag när Elving kommit från kyrkan och vi satt här vid bordet sa' han: 'Ni mor om söndag skall jag resa åt Amerika'. 'Det skall Du väl inte, Du måste väl skriva till kungen först?' 'Det hinner jag inte nu', svarade han. Jag tyckte det var så svårt, att han skulle fara och inte ha någon attest. Oh, vad det var svårt att skiljas. Det gamla såret var inte läkt se'n Ni

reste, nu blev det upprivet och ett nytt till. Han blev så omörd när han skulle taga avsked av oss. Han grät så han bad far om förlåtelse. Stackars Elving, han var visst inte glad åt att resa, men han tyckte inte det gick för dem att reda sig här”.

Mormor hade hoppats att Elving skulle stanna i Sverige. Han var alltid så glad, sjöng, visslade och skrattade. Livet kändes likom lättare i hans närhet. Ett syskon har berättat, att när Elving talade om sin förestående resa för mormor, började hon gråta.

Mormor som inte fått lära sig skriva så bra i unga år, lärde sig detta för att kunna hålla kontakten med sina barn. Morfar däremot hade skrivandets gåva och därtill en mycket god handstil. Man förstår att breven mellan Kulltorp och de tio barnen i Amerika blev både många och långa. Så många från Kulltorp t.o.m. att barnen i USA ansåg att föräldrarna inte borde betala portot. Breven löstes ut av barnen. Här hemma stämplades breven med en viss stämpel, bokstaven T, som visade detta privilegium. Breven präglades av en djup religiositet och mormors brev började alltid. ”Kära, älskade barn, Guds nåd och ljuva frid önskar jag Dig.” I breven från barnen kunde man känna deras längtan till föräldrarna och barndomshemmet. Med dåtidens samfärdsmedel låg det så oerhört långt borta och skulle troligtvis aldrig åter ses.

När det tionde barnet rest, skrev morfar vårfrudagen den 25 mars 1911 till Emmy. ”Älskade barn! I kväll reser Elving ifrån oss och till Eder, till stor saknad för oss. Det ser ut som om vi, mor och jag, skulle bli barnlösa här i Sverige. Det kommer nog att bli söckent, men om så är, ske Guds vilje. Vi måste låta oss nöja och bli kvar, ty vi är alltför gamla resa till Eder. Tack för breven. Många kära hälsningar till Eder alla. O, Herre hjälp och låt väl gå. Alfred Petersson Kltp.”

Den 11 juli 1911 skrev mormor. ”Jag har leds vid efter Elving, men han skriver att vi skall inte leds vid efter varandra, bara komma ihåg varandra.”

Man förstår också hur svårt det var för barnen första tiden i det främmande landet. Särskilt vid högtiderna trängde sig minnena på. Emmy skrev första midsommaren i USA, den 24 juni 1902. ”Ja, kära moder, i dag har vi haft midsommardagen. Den firas inte här, utan det är bara till att arbeta som en annan dag. Men

värfrudagen 25. Mj 1911.

Aktade Barn!

Ägvalle reser till Spring i
ifrån oss. och till Boden.
Till stor saknad. För oss. —

det ser ut som om vi

Mor & Jag. skulle bli
hambra här i Sverige.

det kommer nog ett bli
säkert. men om så är.

Öke buds vilje. vi måste
lata oss nöja. och bli kvar.

ty vi är allier gamla reser
till Boden. Lark. J. bröden
många kända hölsöringar
till Boden alla.

O. Herre hjälps D. lat. väl gå.

Alfred. Petersson
Klt.

Det korta, gripande brevet präglas av resignation och förtrostan.

medan man arbetar svävar tankarna hän över hav och strand, till ett älskat land, där man vet att den firas som en stor dag och högtidsklädda skaror vandra till Herrens tempel. Ibland dem en älskad, bedjande moder, som beder för sina barn. Tack kära moder för Edra böner, de är mer värda än några jordiska skatter.”

Ellen skrev hem 1910 om den första julen, hon var borta från hemmet, 17 år gammal. ”Kvällen före julafton grät jag tills jag somnade.”

Några citat ur brev från barnen. Fritjof skrev den 11 april 1900. ”Dock önskar jag att Ni min snälla och goda moder ville skriva lite oftare. Av de brev jag får är det inga som jag värderar så högt eller tycker så mycket om, som de jag får mottaga från Eder hand.”

Arthur i juni 1908. ”Jag önskar att Ni får länge leva ibland oss och innesluta oss uti Edra böner. Den är lycklig som har en bedjande moder.”

Fritjof skrev i mars 1922, efter 32 år i USA. ”Det skulle vara trevligt att återse den plats där ens lyckligaste dagar tillbringats. Även återse kamrater och bekanta. Det vore utan tvivel roligt att vandra omkring därhemma och återkalla i minnet både allvarliga och löjliga tilldragelser. Se stenar som jag stötte tårna emot då jag sprang barbotad i gården och hagar. Jag minns att jag brukade stiga i torra enrishögar, lämningar efter sällade enbär.”

Elving skrev så sent som i dec. 1949 till Ellen. ”Det är ingenting som jag skulle bättre tycka om än att gå hem och se Eder alla och få komma till Älghults kyrka.”

Så ett par citat ur brev från mormor till barnen. De visar hennes längtan efter dem och sina omtankar om dem. Hon skrev den 29 nov. 1902 till Emmy. ”Det var roligt att höra att Du trivs lite bättre i det nya landet nu än när Du skrev det första brevet. Då tänkte jag att Du kom hem till oss igen, men det är nog inte lönande att glädjas åt det. Måtte Gud giva Dig lycka och framgång och måtte hans goda änglar få bevara och beskydda Dig... Idag har vi skåttat vårt lin. Vi fick 15 limmar. Det väger 8 skålpund limmen. De har varit 14 man.”

1916 skrev hon: ”Jag tänker så mycket på Er allihopa. Om vi bara finge komma till himmelen och mötas där, när vi inte får se varandra här på jorden.”

22 April 1911.

Kära (Mammy) Peterson.

Det är andra sidan ströfs. när
kylning skulle vara. han bester
på morgonen kth. l. den 26 mars.

Och nu han han väl varit
här Gode. Gud gejer honom Lycka.
nu är Mor mycket bättre

endast som vanligt ont i ryggen.

vara Lördag kommer Skänning
till oss i Skellöps. de skall

nu till en början. bo i Måderås.

Många. ja uträgligt många.

Kära hälsningar till dig. &

till Gode alla. Här Bara.

Guds välsignelse vare oss. &

alltid med. dig. & Gode alla.

Älsk i f. smärt.

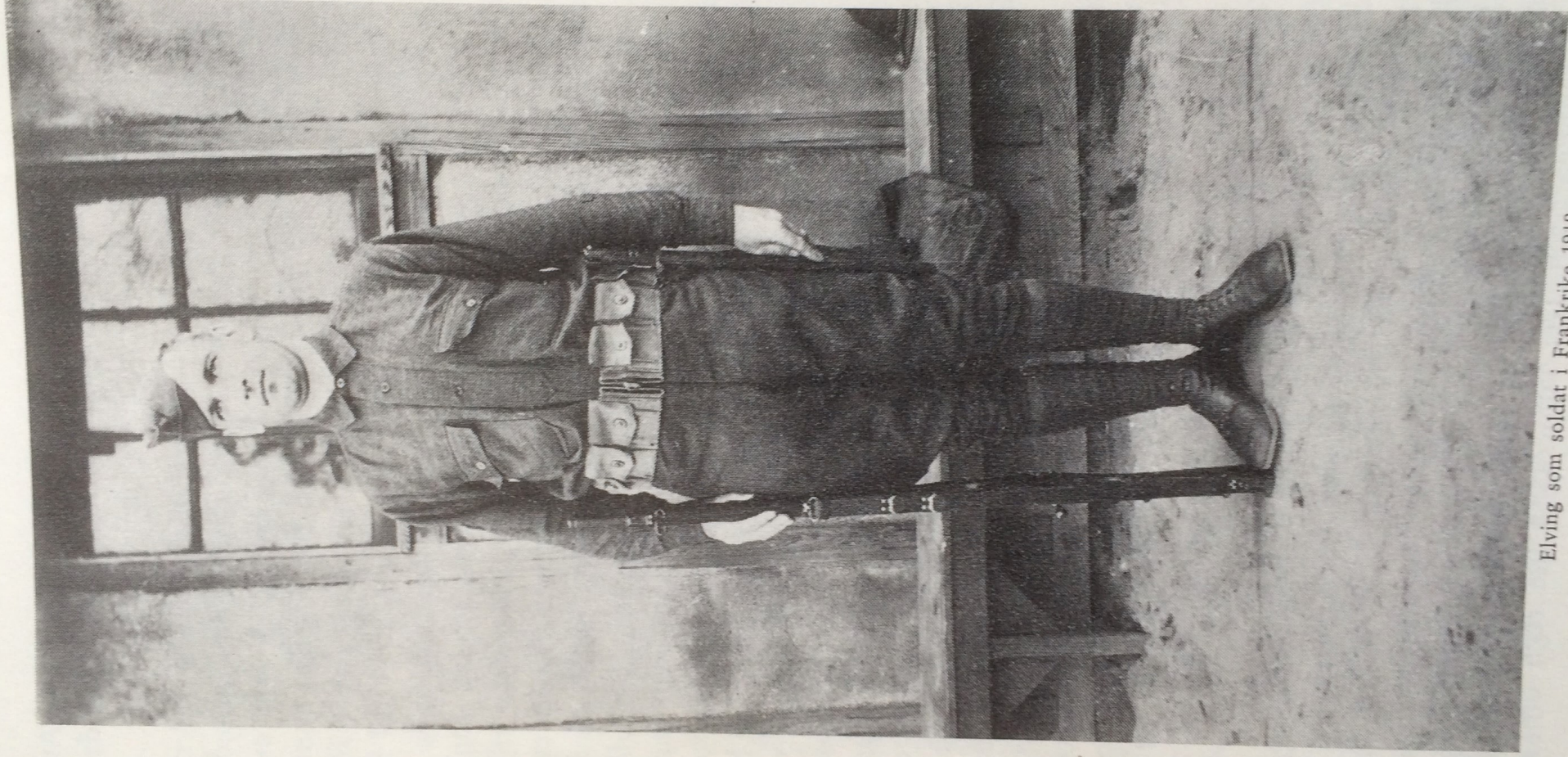
Alfr. Peterson.

Fäst. g. breffsen vi utällit från
Gode alla.

Det var väl inte många fäder som kunde skriva till Amerika som morfar gjorde i okt. 1910 (innan Elving rest). "Älskade barn, varen kärt hälsade från oss, Ni alla nio med familjer."

Av breven från Kulltorp kunde man utläsa att man var mycket beroende av vad marken gav. Man förstod de hemmavarandes bekymmer för djur och människor vid missväxt. Vill som exempel nämna litet om den svåra torkan 1911 och den regniga sommaren 1912. Efter en barvinter 1910-1911 följde en mycket torr försommar med dålig höskörd. Morfar skrev den 8 nov. 1911 till Emmy. "Nu har vi regnväder så att det först i går gick att uppvinna vatten i brunnen. Jämt torr har brunnen ej varit utan att jag dagligen i tre månader klivit ner i brunnen och uppöst litet vatten till kaffe och gröt. Också i tre månader har jag nödgats att med ett stort spann i vardera handen bära vatten från källan ner i gårdet, till allt vad som erfordrats både i kök och ladugård. Till alla där, kalvar och svin, det har varit rätt svårt. I den som aska torra jorden har den råg som såddes i augusti legat och ej tagit någon skada eller grott. Den har nu i oktober kommit upp, sedan det började komma regn - svåra tider stunda. Gunnar har sålt 1 tjur, oxarna, 1 kviga, får och märren, allt till mycket låga priser. Han har ändå flera djur än han har foder till." Den 15 nov. skrev morfar. "Här regnar ofta, mildt väder och regn nästan varje dag. I ladugårdsbrunnen har ännu ej blivit vatten, så att det går att vinda upp något. Jag skulle i dag morse försöka men misslyckades. Men det skall väl snart bli vatten om det fortsätter att regna. Vattenbristen har varit mycket stor och inga kvarnar har gått på hela sommaren. Vi får malet i Fagerhult. Där är uppsatt en ångkvarn som folk kör till långa vägar, från flera socknar. Mjöl'naren sade, att en dag kom 32 stora lass. De mal fort och ganska väl. Det var en stor lycka att den kvarnen blev byggd".

Mormor berättade i brev den 21 nov. 1911, att de hade fått vatten i brunnen. Men tre veckor tidigare fanns inget. Då fick de bära från källan i gårdet, när de slaktade 1 ko och 4 får. Inget regn hade fallit under augusti och september. Marken var brunbränd och inget bete fanns för djuren. I ladorna fanns så lite foder, att djuren måste gå ute på bete så länge marken var bar. Det regnade vid midsommartiden. Det kom också lite regn omkring den

Elving som soldat i Frankrike 1918.

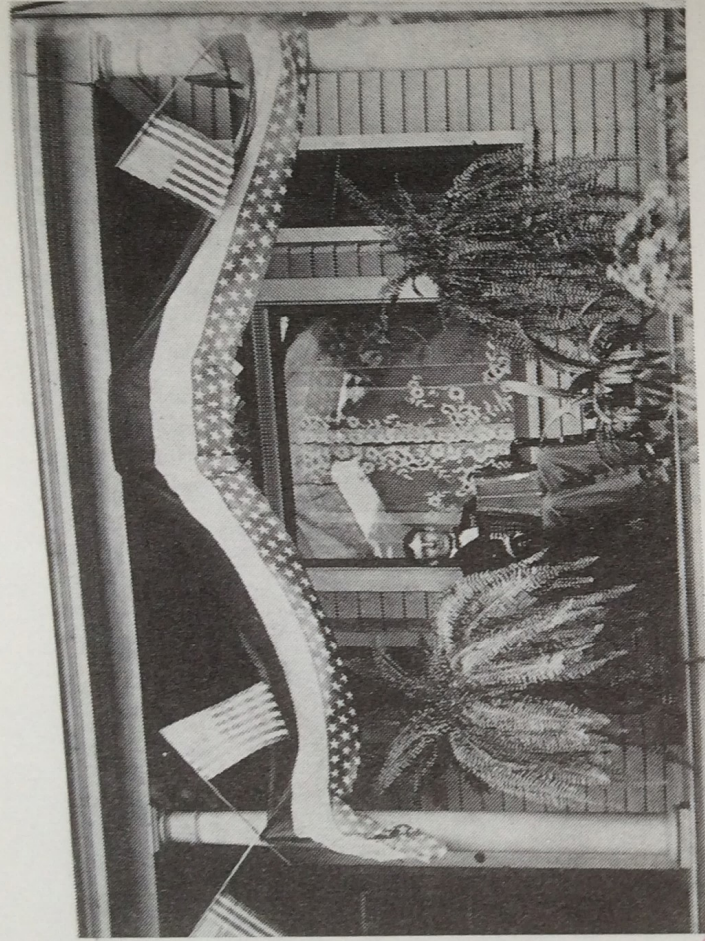
20 juli, men detta torkade fort bort. Grönsaker hade vissnat. Potatisen var små och kostade 20 kr. tunnan. Det var ont om lingon.

Året därpå skrev morfar den 27 aug. ”Regnat över en månad. Började i slutet av juli och har fortsatt hela augusti. Hö och säd går inte att torka. På mossar och en del odlingar står säden djupt i vatten. Rågen har grott och växt så hattnekarna är gröna. På de större gårdarna Flöxhult, Hovgård, Deragård och Älghults prästgård ligger höbreorna svarta och genomväxta.”

Rågen låg alltså i jorden två månader utan att kunna gro för torka. Året därpå gick den inte att skörda för regn, utan den grodde och blev förstörd.

Det var svårt med breven mellan USA och Sverige under första världskriget. Hösten 1917 tog det två månader för ett brev. Åren 1917 och 1918 kom en del brev inte fram alls. De flesta öppnades och ett brev kunde vara på väg upp till tre månader. Mormor dog den 20 jan. 1918, och morfar meddelade barnen detta strax efteråt. När han i slutet av juni fick brev från barnen visste inte dessa, då brevet skrevs, att deras mor var död. Deras brev hade varit på väg nära tre månader. Den 9 april hade inte barnen fått meddelandet, men det kom strax därefter.

Elving fick som så många andra USA-emigrerade svenska män känna på kriget. Han kom med de amerikanska trupperna till Europa. Han var i Frankrike hösten 1918 och våren 1919. Om kriget varat någon dag till hade han kommit fram i frontlinjen. Nu hade han turen att bli skonad. Alla sönerna arbetade inom byggnadsbranschen och fick det bra. Alla utom Carl-August gifte sig. Döttrarna gifte sig efter en tid i Amerika och bildade familjer. Mor-mors och morfars ättlingar där är många. Under sista världskriget var det dottersöner, som var över i Europa och krigade. En kom först till Nordafrika och sedan till England. Han blev sedan sänd till Frankrike men fick där en granatskärva i bröstet. Han sändes tillbaka till England där han låg på sjukhus i tio månader. Operationen i bröstet tog tre timmar. Två andra var förlagda i Tyskland, men skadades inte. En dotterson var förlagd vid öarna i Stilla havet och fick där malaria. Han fick komma till Nya Zeeland för att bli återställd och blev sedan flyttad till San Francisco. Andra

Karl-August.

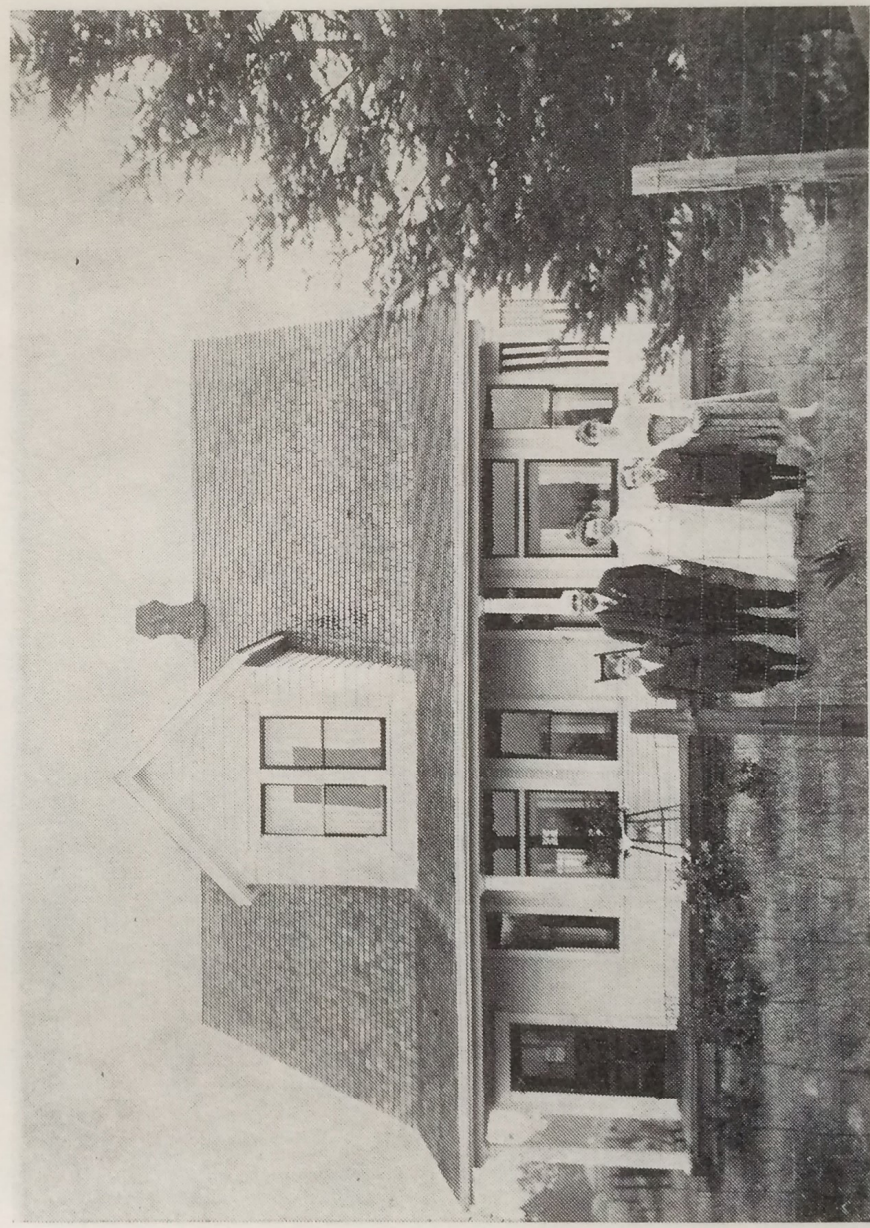
barnbarn var mobiliserade i olika delar av Amerika. Alla klarade sig med livet i behåll.

Morfar dog den 30 jan. 1925. Han fick uppleva några år tillsammans med Emmy och Ellen, som återkommit i oktober 1921. De kom hem för besök och inte för att stanna, fast det blev så. Den enda av de övriga syskonen, som återsåg fädernebygden var Hulda. Efter 56 år i USA gjorde hon ett besök i Sverige 1958. Hon var då 74 år.

Så till sist något som är ganska sällsynt inom en familj. Näst äldsta dottern Elfrida och yngsta dottern Ellen fick aldrig tillfälle att se varandra. Orsaken var emigration i unga år och den stora ålderskillnaden mellan de äldsta och yngsta barnen. Elfrida reste till USA i juni 1893. Ellen, min mor, föddes i augusti samma år. Då mor vid 17 års ålder också emigrerade hoppades de förstås på att få träffas. Men ödet ville inte så, trots att båda samtidigt vistades elva år i USA. Elfrida hade hunnit flytta ut till västkusten i Washington och mor kom till Minnesota. Däremellan var avståndet långt. Då mor reste hem 1921 för besök, hade hon tänkt resa till Elfrida efter återkomsten, som alltså inte blev av. Mor ångrade mycket, att hon inte rest till Elfrida tidigare. Hon talade ofta om att hade hon vetat i förväg, att hon skulle stanna kvar i Sverige,

Good Templar Orden, i vilken Carl-August (stående som sjätte från vänster) var livligt verksam.

Elfrida och hennes familj framför sitt hem.

hade hon ju besökt henne. De uppehöll en livlig brevkontakt hela livet och sände många foton till varandra. Mor hade alltsedan hon var liten hört talas om Elfridas vackra sångröst. Hon hade hört berättas, hur Elfrida som liten flicka i Kulltorp klättrade upp i träden och sjöng, så det hördes vida omkring. Mor hade alltid önskat att få höra henne sjunga. Hon bad därför Elfrida år 1955 att sjunga in en grammofonskiva. Detta skedde också i december samma år. Elfrida var då 83 år. Jag minns så väl när plattan spelades upp och vi alla satt så förvåntansfulla. Elfrida började: "God-dag Ellen, nu skall jag sjunga en sång för Dig." Sedan sjöng hon med klar stämma alla versarna på "Tryggare kan ingen vara", medan tårarna hela tiden trillade utför mors kinder. Efter sången slutade Elfrida med: "Adjö Ellen, hoppas Du tyckte om det." På skivans andra sida spelade hennes dotter, som är musiklärarinna, ett pianosolo "Stilla natt, heliga natt."

Elving var 3 1/2 år, när Elfrida reste 1893. Han själv emigrerade 1911, men de hade bott i USA 39 år samtidigt, innan de träffade varandra. Det var under tio dagar 1950, då Hulda och Elving besökte Elfrida i Washington.

Svea Engsmo-Abrahamson